

הנשיות עוד תחזור

ככה זה בנושאים כאלה: היום כבר קשה לשמוע אפילו אנשי תורה מדברים בביטחון שבו ד"ר עינת רמון מדברת על נאמנות נשית לתכונות אימהיות, על החובה הקיומית לחדד מדעית וערכית מעל כל בימה את ההבדלים בין גברים ונשים, ועל כך שאפילו האופן שבו אנו בוחרים לחיות לאור נטיותינו האישיות מושפע ישירות מהעולם הערכי שאימצנו * הצלחנו לגרום לשיח להיות מסורס כל כך, עד שרק מי שהייתה ממובילות התנועה המסורתית-קונסרבטיבית בישראל מסוגלת לראות * אבל כאן מתחילה גם המורכבות: בשולי הציונות הדתית של היום היא מזהה את אותם סימפטומים של בלבול שהיו אי אז בקונסרבטיביות ומזהירה מפני המדרון החלקלק, אך באותה מידה גם רואה תקווה לשינוי תרבותי עולמי, אם הציונות הדתית תתעשת ותהיה אמיצה מספיק לומר את אמונתה – ולשלם עליה את המחיר * רמון סבורה שלא צריך אפילו לשכנע – מספיק דיבור צלול, מנוסח באופן סדור ובשום אופן לא מגמגם * לדבריה, יש מי שממתינים לשמוע – בעולם היהודי ובעולם כולו

רועי אהרוני

"בעשרה בטבת תשע"א הודעתי לראש כנסת הרבנים בתנועה הקונסרבטיבית שאני עוזבת את הארגון, את התנועה ואת הרבנות. מאז אינני משתמשת עוד בתואר 'רבה', תואר שהייתי שותפה להמצאתו הלשונית בשנת 1993. את בית המדרש לרבנים ע"ש שכטר, שכיחתי כדיקנית שלו בין השנים 2005-2009, עזבתי עוד לפני שעזבתי את התנועה, על פי דרישת דעת הקהל בעולם הקונסרבטיבי".

במילים הללו פותחת ד"ר עינת רמון את מאמרה "מדוע עזבתי את התנועה הקונסרבטיבית" (זמין באינטרנט ומומלץ מאוד). מדובר במאמר מפתיע בוודאי כשהכותבת הייתה מראשוני המעורבים בתנועה הקונסרבטיבית בארץ ולימים דוברת התנועה.

"מיום שעמדתי על דעתי התחברתי מאוד לנושא היהודי", היא מספרת בביתה בירושלים. "הייתי עם הוריי בשליחות בארה"ב מטעם תנועת 'יהודה הצעיר', שם למדתי בבית ספר קונסרבטיבי והתוודעתי לראשונה לסידור התפילה. הרצון להעמיק הוביל אותי ללמוד מחשבת ישראל בתיכון שלייד האוניברסיטה העברית ולאחר מכן בבית המדרש לרבנים באמריקה (JTS), המוסד להכשרת רבנים

קונסרבטיבים בארה"ב". אחרי דוקטורט בסטנפורד חזרה ארצה ולימדה במכון הרטמן, ובסוף התמקמה במכון שכטר, שם היא מלמדת עד היום.

"אינטואיטיבית פניתי לקונסרבטיבים, גם כי הכרתי אותם מחו"ל וגם כי חשבתי שהם מספיק שמרנים ומסורתיים ולא עושים שינויים קיצוניים מאוד, דבר שהיה נכון כשהצטרפתי", מסבירה רמון את בחירתה. "צריך לזכור שבאותו זמן ביהדות הרווחת לא הייתה מסגרת לימוד תורנית רצינית לנשים, בטח לא לנשים שבאו מהעולם החילוני. עד היום אין מסגרת אורתודוקסית מתאימה לנשים חילוניות שמחפשות עומק רציני. חשבתי אז, ואני חושבת גם היום, שזו בעיה שלרבים מן החילונים יש קהילתיות אך ללא דגש יהודי.

"כשעזבתי את התנועה הקונסרבטיבית, זה היה בכאב גדול על כך שהסיבות שלשמן נכנסתי לתנועה הזו נותרו בעינן. עדיין אין לרוב הציבור החילוני מסגרות קהילתיות יהודיות. הציבור החילוני ברובו לא פונה לקהילות הליברליות אך גם לא בהכרח לקהילות האורתודוקסיות, וספק אם העולם האורתודוקסי יודע איך לפנות אליו ולהכיל אותו, בלי לצאת נגד ההלכה. מדובר בציבור שחי כבר דורות חיים שלא מתחשבים בהלכה או יונקים ממנה באיזו דרך, ובלי מושג מדוע בכלל צריך הלכה. אל ההלכה אפשר להתגלגל רק אחרי שמעמיקים בלימודי יהדות.

"זוג מאמריקה, אוסטרליה, אירופה המערבית או ישראל, הטרנסקסואלים או הומוסקסואלים – העיקר שהם בעלי אמצעים – רוצים לייצר את התינוק המושלם לשיטתם. הם קונים ביצית וזרע מאנשים בלונדינים מארץ מערבית, ואת הפונדקאית הם מבריחים מהודו לנפאל. משתמשים בנשים עניות כתנור אפייה לתינוק מושלם"

"היחידים שיודעים לפנות לציבור החילוני הם חב"ד, אבל הם מציעים משהו מסוים שלא מתאים לכולם. הציונות הדתית עוד לא מצאה את הדרכים לפנות לציבור החילוני, לא מצאו דרך קהילתית לפנות אליו, אף שזה תפקידה הטבעי. אבל יום אחד זה עוד יקרה".

כשהייתה בת 30 נישאה רמון לאריק אשרמן, רב רפורמי שהיה לימים מנכ"ל "רבנים למען זכויות אדם". "היום הוא כבר לא עובד בשביל הארגון הזה", היא מדגישה. "הוא פתח ארגון אחר בשם 'תורת צדק'. אריק גדל במשפחה רפורמית ונפגשנו בירושלים באחד מבתי הכנסת הקונסרבטיביים.

"אני אמא לשני ילדים שמגדירים את עצמם אורתודוקסים", היא מספרת. "אבל בעלי נשאר רפורמי, והוא חבר באותה קהילה כמה עשורים. בעצם אנחנו שלושה אורתודוקסים ויהודי רפורמי במשפחה אחת".

את מגדירה את עצמך חוזרת בתשובה?

"בעצם, זה מה שיצא, לא?" היא אומרת, מהורהרת. "הייתי חילונית ונהייתי אורתודוקסית".

השבר עם התנועה הקונסרבטיבית

אז מה גורם לדוברת התנועה הקונסרבטיבית, דיקנית בית המדרש לרבנים ע"ש שכטר, הנשואה לרב רפורמי, לעזוב את התנועה הקונסרבטיבית ולחזור אל חיק האורתודוקסיה? השבר הגדול, מסבירה רמון, נולד בהחלטה של ועד הרבנים הקונסרבטיבים בחו"ל להתיר נישואין חד-מיניים. "התקבלו שתי החלטות", היא מחדדת את האבסורד, "האחת שאומרת שזה אסור, והשנייה שזה מותר, אבל הכי משונה הייתה הקביעה ש'אלו ואלו דברי א-לוהים חיים'.

"לאחר מכן ניתנה האפשרות לכל בית מדרש להחליט מהי דרכו. אני קבעתי מהי דרכו של בית המדרש שלנו, ונימקתי על גבי חמישים עמודים של הסברים פילוסופיים מדוע אין להתיר זאת לפי איך שאני מבינה את תיאולוגיית התנועה. במשך שנתיים הצלחנו לשמר את המדיניות הזו, אבל בסופו של דבר התנועה לא הייתה יכולה לחיות עם זה, ובית המדרש לרבנים של שכטר שינה את עמדתו. התנועה הלכה לכיוון מסוים, ולמי שלא התאימה הדרך הזו נותרו שתי אופציות: או להישאר בשקט, כפי שבחרו רבים מחבריי, או לעזוב. אני הייתי בחזית האמירה הזו, ולא יכולתי להישאר.

"יש פה תהליכים היסטוריים שהם גדולים ממני. זה המקום שאליו התפתחה יהדות צפון אמריקה בשלושים השנים האחרונות, והיה מובן מאליו שהם יקבלו החלטה כזו".

מדוע היה מובן מאליו שהתנועה הקונסרבטיבית תסכים לנישואין חד-מיניים?

"קו החשיבה של התנועה הוא כמו קו המחשבה המערבי, שמילת המפתח שלו היא 'שוויון'. זאת, בהתעלמות מוחלטת מכך שכאשר פותרים בעיית שוויון במקום אחד, נוצר אי-שוויון ענק במקום אחר. מנגד, הקו השמרני מסתמך על מערכות חשיבה מורכבות שירשנו מהעולם ההלכתי והפילוסופי, המנסות להעמיד ערך מול ערך, לשקול את הדברים. התנועה הקונסרבטיבית הייתה חייבת ליישר קו עם המחשבה המערבית, והתנועה בארץ עם התנועה באמריקה. מה גם שהם לא מסוגלים באמת לנהל דיון מעמיק בסוגיות הללו, כפי שדורש הקו השמרני, כי הם טעונים מאוד מבחינה רגשית ופוליטית. אני לא מאשימה אותם".

הפיצול המשמעותי ביותר בעולם היהודי

לפעמים נדמה שעוסקים בנושאים הללו יותר מדי, ויש שסולדים מכל הדיונים על חד-מיניות, פונדקאות, גירושין ורווקות מאוחרת. אולם ד"ר רמון סבורה

שמדובר בנקודה הכי פנימית של הזהות האישית המתפרקת בעולם הפוסט-מודרני, ומשום כך טמונה בה נקודת המחלוקת העזה ביותר.

"לדעתי, היום זהו הפיצול הכי משמעותי בעולם היהודי, אפילו יותר מהדיון על ארץ ישראל", אומרת רמון. "קו השבר עובר בשאלה האם אנחנו מחנכים להורות משותפת של אבא ואמא יהודים. העולם המסורתי והאורתודוקסי לגונוני עונה בחיוב. הדיון הפחות מהותי הוא האם בדיעבד מכילים אנשים שחורגים מזה או לא. אמירה חינוכית מסורתית ואורתודוקסית היא כזו שידעת לומר שלכתחילה אנחנו לא נערוך חתונות כאלה ולא נכניס למערכת החינוך שלנו אמירה שאפשר כך ואפשר כך. יש לנו מודל, והוא נישואין של איש ואישה, בנוסף לכללים הלכתיים נוספים שמחייבים אותנו כיהודים, ואנחנו מכוונים כל אחד להסתדר סביבו בלי להעמיד מבנים חלופיים לו.

"העולם הליברלי אומר שאסור לחנך לברית בין איש לאישה במסגרת הנישואין, וממילא בהמשך, או כבר כעת, הוא יאמר שגם לא מחנכים לנישואין בין יהודי ליהודייה.

"לדעתי מדובר בקו השבר החריף ביותר, כי הוא כל כך זהותי-פנימי שהוא משליך על כל השאלות האחרות. אם אינך מאמין שיש מהות שונה לאישה ולגבר, בהכרח תחשוב שמהות לעם היהודי ומהות לחיים הלאומיים היהודיים בארץ ישראל הן דבר רע.

"הגרעין של כל זה הוא שאין מהות לשום דבר ואין אמת אחת; ואם אין אמת אחת, כל החיפוש אחר האמת, שהוא אכן תהליך מייגע ומורכב, הופך חסר טעם. מהרגע שנפל הסיפור הכי בסיסי של איש ואישה, אנחנו חיים בניהיליזם גמור.

"התהליכים שקרו בתנועות הרפורמית והקונסרבטיבית הם שיקוף של העולם המערבי; מצד אחד, הוא מתפרק לגמרי מהערך שיסוד המשפחה צריך להיות זיווג של איש ואישה שאחראים זה לזה ועל ילדיהם, ומצד שני, הוא סופר סובלני בצורה חסרת היגיון כלפי כל מיני חברות, מוסלמיות בעיקר, שמחדירות את הפטריארכליות האלימה ביותר: ריבוי נשים, נישואי קטינות עוד".

ד"ר רמון טוענת שמרגע שפרצו את כל הגדרות, זה רק עניין של זמן עד שיאפשרו תופעות ורעיונות שלא שיערום אבותינו. "פרופ' מרגרט סאמרוויל היא פילוסופית קנדית מהמובילות בעולם בתחום רפואה ומוסר. לאחר שבית המשפט הקנדי העביר חוק להכרה בנישואין חד-מיניים, היא אמרה: 'אחרי שהעבירו נישואין חד-מיניים, ברור שעכשיו יצטרכו לאפשר פוליגמיה'. זה כמובן מכניס בדלת האחורית את האסלאם הקיצוני, ויגיע זמן שבו ישיאו במערב זוגות בלי להתחשב בעבירה על גילוי עריות – נישואי אחים ביולוגיים שלא גדלו יחד, זה אפילו טבעי שהם יתאהבו בבגרותם ויש על כך מחקרים.

"זה עולם ניהיליסטי לגמרי – נעלמו ההסכמות על מושגי הטוב והרע. האנשים רוצים, הטכנולוגיות מאפשרות ומה שחשוב על פי מערכת הערכים הפוסט-מודרנית הוא לתת לכל דורש כל מה שרוצה. זו ההגדרה הפשטנית של שוויון. למעט דתיים אורתודוקסים, כמובן, אותם צריך להגביל כי אינם מספיק 'שוויוניים'. זו תרבות שמאפשרת הכול בלי לברר בכלל מהו שוויון שאחראי לחברה האנושית ולעתידה".

הטכנולוגיה בשירות פירוק המשפחה

כשדנים בשאלה מדוע לאחרונה יש יותר ויותר דרישות להקמת משפחות חריגות, ד"ר רמון מפנה את הזרקור אל נושא שבדרך כלל נשאר בעלטה: הטכנולוגיה בשירות פירוק המשפחה. "זה הדבר המפחיד בסיפור הזה", היא אומרת. "היום יש אמצעים טכנולוגיים שמעודדים את ההתפרקות מערכי ההזדקקות איש לאישה ואישה לאיש וטיפוח של קרבה אחראית וארוכת-טווח ביניהם. כל תחום הפוריות הפך להיות תחום של פירוק הגוף וסחר גלובלי". הדבר חריף עוד יותר כשהוא בא ממי שבעצמה הולידה ילדים רק אחרי התמודדות עם קשיי פוריות רבים.

"זוג מאמריקה, אוסטרליה, אירופה המערבית או ישראל, הטרנסקסואלים או הומוסקסואלים – העיקר שהם בעלי אמצעים – רוצים לייצר את התינוק המושלם לשיטתם. הם קונים ביצית וזרע מאנשים בלונדינים מארץ מערבית, ואת הפונדקאית הם מבריחים מהודו לנפאל. משתמשים בנשים עניות כתנור אפייה לתינוק מושלם. כועסים על מי שאומר שתינוק מושלם הוא תינוק שיש לו אבא ואמא שחיים יחד בערבות הדדית, אבל מייצרים תינוק מושלם שיש לו גנטיקה מסוימת. מאשימים את כל מי שמחנך להורות משותפת של אבא ואמא בגזענות, אבל סוחרים בגנים של אנשים לבנים בלבד. הם מעודדים גזענות וטהרת-גזע בצורה סמויה, ונשענים על אידיאולוגיות של השבחת גזע.

"היום מעודדים בד בבד את הטכנולוגיות הללו ואת האידיאולוגיות התומכות בהן – שאין דבר כזה אישה וגבר ושכל הרכב בין אנשים הוא משפחה: שלושה או ארבעה הורים, הורה אחד, שיבוט, רחם מלאכותי, ערבוב גנים ועוד. אתה יכול לראות היום באינטרנט סרטונים שמדברים על שאיפה להשבחה גנטית של המין האנושי. היום כבר מדברים על כך שזה לא מוסרי להביא לעולם ילד נכה. המין האנושי מחשיב עצמו א-לוהים.

"לתנ"ך ולמדרשי חז"ל יש ראייה נבואית מרחיקת לכת. הם אומרים – הדברים הללו קרו בתקופת נח, ומחובתנו לעצור אותם בכל עת. ביחס לכל המין האנושי, קל וחומר לעם היהודי. לתורה ולעם היהודי יש פה אמירה – מהם הערכים שהוא דורש מאנשיו ומהאנושות כולה".

ד"ר רמון טוענת שיש שתי מגמות ביחס לילודה שנראות הפוכות, אך בעצם משרתות את אותה אג'נדה מבהילה. "לכל אלו שלא יכולים להוליד בדרך הטבע, פותחים את כל האפשרויות הטכנולוגיות. לאלו שיוולדים באופן טבעי, אומרים לצמצם את הילודה או להפיל, כי צמצום הילודה יקדם את האנושות והבאת פחות ילדים תביס את העוני ותשמור על האקולוגיה. לדידם, התרומה של בני אדם שיכולים לפרות ולרבות באמצעות זוגיות בין איש ואישה לאנושות, לא תהיה הבאת ילדים אלא תרומה מדעית ואינטלקטואלית".

לדבריה, חזון העוועים הזה משפיע גם על היחס להפלות בעולם המערבי. "השיח של ההפלות במערב הוא כזה שמעודד נשים עניות שנכנסו להיריון לפני נישואין או ללא נישואין – להפיל", מספרת רמון. "זו בעצם האפשרות היחידה שמניחים לפני הנשים הללו. אף אחד לא שואל אותן – אולי את יכולה להסתדר אחרת? אולי הקהילה יכולה לעזור לך? אולי את יכולה למסור לאימוץ או לאמנה? אתה חייב לומר שזה המסלול היחידי, אחרת תיחשב שמרן, גזען ואנטי-פמיניסט, כי אינך מפנים שההיריון הלא רצוי הזה יעכב את המימוש העצמי של האם ואת זכותה על גופה".

היא מספרת על מחקר שערכה פסיכיאטרית בשם מרים גרוסמן על כל הדברים שלא מספרים לנשים בעולם המערבי – למשל, שהביולוגיה של האישה גורמת לה להיקשר לאדם שיש לה אתו קשר גופני, ואילו אצל הגבר ההיקשרות בדרך הזאת חלשה יותר. "זה לא מקרה שפסיכולוגיות שעובדות עם הציבור החילוני אומרות שנשים יותר נפגעות מפרדה מבני זוג אם הייתה שם התקשרות גופנית", מעירה רמון. "זה מסוג הדברים שלא מיידעים בהם כי זה נותן גיבוי מדעי לעמדה שמרנית. המדע רק הולך וחושף את ההבדלים המשמעותיים שבין איש לאישה".

בין השאר, גרוסמן טוענת שאחוז גדול של נשים שעברו הפלה מבחירה נכנסות לדיכאון ומתחרטות על המהלך. "האם מותר ליידע את הנשים שזה עלול לקרות להן?" שואלת רמון. "בעולם הליברלי מקובל שאין מה לערער על כך שהפלה היא הדרך הנכונה, וכל דרך אחרת היא פגיעה של האישה בעצמה. אין אפילו מקום להביא טיעונים רציונליים או מדעיים המעלים סימן שאלה אם הפלה היא הדרך היחידה להתמודד עם הריון לא צפוי".

"נוצר מצב שבו בשביל להחזיק תפיסות ליברליות, אנו נאלצים להעלים מידע מאנשים ורבים נפגעים מכך. בארצות הברית החלה להתעורר תנועה שלמה של אנשים שנולדו מתרומות אנונימיות של זרע וביצית, שאומרים – באיזו זכות החברה שוללת מאתנו את הזהות שלנו? אנחנו רוצים לדעת מי ההורים שלנו, מי האחים שלנו, מהי ההיסטוריה הגנטית שלנו, מהי הזהות שלנו. יש לזה גם השלכות רפואיות וגם השלכות רגשיות.

"האירוניה היא שהחברה המערבית מטפחת זהויות מיניות שונות, אבל זהות טבעית של אדם בנוגע לגנטיקה שלו ולשורשים שלו נשללת מעוד ועוד ילדים שנולדים דרך הטכנולוגיות הללו".

ההתעלמות מהקולות האלה מלמדת שלשיטתם, בעולם האוטופי לאדם לא יהיה אכפת מיהי משפחתו הביולוגית?

"כשהעליתי את הטענה נגד שלילת הזהות המשפחתית של הילדים הללו בפני שרת הבריאות דאז יעל גרמן, היא ענתה לי – תהיה אבולוציה, ויום אחד זה כבר לא יהיה חשוב לדעת מי האב או האם. אנחנו רק צריכים להמתין מעט. לילד שישאל למה שללתם ממני את הידע על האחים שלי, יגידו 'אתה רק דור ביניים, חלק מהאבולוציה'; עוד דור זה כבר לא יהיה חשוב יותר'. אתה מבין את הציניות המרושעת?"

"מובילי דעת הקהל בחברה הפוסט-מודרנית מנהלים תהליכים על גבינו ועל גבי ילדים בלי שנדע מהו סדר היום של התכנית שלהם, בלי שיהיה שיח אתי רציני ואחראי של אנשים שאכפת להם משאלות כבודות משקל, כמו עתיד העולם והאנושות".

"הרעיון של באטלר פשוט: אין מהות לאישה או לגבר, הכול מופע חיצוני של מוסכמות אנושיות. אי אפשר לנהל עולם על פי באטלר. לדוגמה – איך תתנהל רפואה? האם גבר שמחליט שהוא אישה יכול לבוא לגינקולוג? לא בכדי היום במקוואות בארצות הברית טובלים גברים כנשים, ולא בכדי מכריחים בחורים בתיכון לקבל למלתחות שלהם בת שמחשיבה את עצמה בן, או שמריצים בן המחשיב את עצמו בת בתחרויות ספורט של בנות והוא מנצח, כמובן, וזוכה במלגות שמיועדות לבנות"

את חושבת שצריך לאסור על רווקים וחד-מיניים להביא ילדים באימוץ או פונדקאות?

"הצעתי פתרונות שונים שאינם פוגעים בזהות הילדים ומחייבים הזדקקות של אב ואם זה לזו וזו לזה ולילדיהם. אבל, השאלה היא האם החברה רוצה לפרק את עצמה לדעת, מפני שהיא לא מסוגלת להגיד 'לא' לאף אחד, או שהיא יודעת גם להגיד 'עד כאן', הן ברמה המשפטית והן ברמה החינוכית".

פתרון ממלכתי לבעיית הרווקות

לשיטתה של רמון, תופעת הרווקות קשורה לאותה תפיסת עולם. לטעמה, היה צריך להקים פתרון ממלכתי לבעיית הרווקות, אולם היא טוענת שהנורמות האנטי-מהותניות שמונחלות לחברה לא יאפשרו זאת בישראל. "בסינגפור, למשל, יש מפעלי שידוכים ארציים בין גברים לנשים", מספרת רמון. "אבל פה יגידו – למה רק בין גברים ונשים? ולמה בכלל לראות בנישואין יעד?"

"בעם היהודי, הדור המבוגר תמיד עזר לדור הצעיר למצוא זיווגים טובים. הפסיקו לעשות זאת ברגע שהעלו על נס את ההתאהבות המפתיעה הרומנטית, דרך פגישה אקראית, כדרך בלעדית למציאת זיווג טוב. האידיאל של סרטי הוליווד הוא אשליה כמובן. אחרי האהבה הרומנטית מגיעה המון עבודה פנימית ובינאישית המצריכה כלים עדינים להתמודד עמה.

"בציונות הדתית אני מוצאת הרבה שיח ויותר ידע שמונחל על זוגיות, תמיכה בזוגיות ומפעלי שידוכים. אבל בעולם החילוני אין כלום. לשבעים אחוזים מהעם אין בכלל תמיכה בסיסית. יש אנשים עם משפחות חזקות ותומכות שמעניקות להם את התמיכה הזו, ובזכות זה יש משפחות נפלאות בעולם החילוני. אבל מה תעשה עם אלו שלא שפר עליהם גורלם? הם נידונו להתגרש? להיות לבד או בשוק הבשר? יש פה מידה של אחריות לאומית. לצערנו, היום 'אחריות לאומית' כזו תיחשב 'הדתה', משום שהעולם הליברלי לא מעוניין לעזור לאנשים שמעוניינים לחיות בזוגיות של איש ואישה".

ד"ר רמון סבורה כי בבסיסה, המשנה הליברלית הקיצונית לא מתאימה לבניית זוגיות. "הליברליזם במקורו היה מתון והעריך את מקום הנישואין בין איש ואישה, למשל בכתבי הפילוסוף הבריטי ג'ון סטיוארט מיל, מראשוני הפמיניסטים. התכלית של הליברלים כיום, בשונה מהליברלים בעבר, הוא החופש של היחיד לממש את עצמו מינית בכל מחיר. מכאן מגיעה המתירנות המינית, שגורמת לחוסר מוטיבציה להתחתן.

"בסופו של דבר, זה אפילו לא 'מימוש עצמי', אלא 'מימוש עצמי כרגע'. למשל – כרגע אני רוצה לשבור את הכלים ולעזוב את הבית. מה אם היחיד רוצה כרגע פרדה, אבל עדיף לו לא להיפרד כי בעוד 20 שנה הוא ייהנה מזה שהוא נשאר בתוך הנישואין? האם מישהו מהעולם הליברלי יגיד לו את זה? מישהו שיאמר לזוג – אל תתגרשו, תעברו את הסכסוך הזה, כי בעוד עשרים שנה אתם תשמחו מאוד שנשאתם ביחד, וגם הילדים שלכם ישמחו ולא יהיו חשופים, סטטיסטית, לגירושין בעצמם. מי יעז לומר להם שיש לזה השלכות מרחיקות לכת, להם ולדורות הבאים?"

האימהות היא לא מטלת-בית

דווקא הפוסט-מגדריות מבטאת לא פעם היכנעות לא-מודעת של העולם הנשי לתכתיבים הגבריים והפיכת הנשים להיות גברים. "למעשה מצפים מהנשים להיות כמו גברים במובן המיני והמקצועי", אומרת רמון. "רוב הנשים לא יכולות ולא רוצות את זה. החברה המערבית רוצה להפוך את האישה לגבר. להפוך אותה לטנקיסטית. ומי יעז להגיד שלא, הרי תמיד יישלף המקרה של האחת שיש לה שמונה ילדים והיא גם מפקדת בכירה וגם דתייה. אבל מה זה אומר להיות אישה בטנק? האם היא מפתחת בשריון כישורים של סבלנות לאדם שלו

היא נשואה? של הקשבה לילד קטן, לתינוק שכל היום בוכה, לזקן חולה בסביבת הבית, לחיבור בין אנשים כמו שהסבתות שלנו עשו - או שהן מפתחות חוסר סבלנות וחוסר עניין למה שמתרחש בבית?"

כלומר, את רוצה שנשים יחזרו למטבח?

"לא. אני לא חושבת שבדור שלנו רוב הנשים יכולות או צריכות להיות כל החיים רק בבית. יש ערך להשכלה ולמקצוע ולתרומתנו לחברה ולכלכלה. אני חושבת שלנשים בדורנו צריך שיהיה עולם רוחני יהודי ותורני עשיר: גם לצורך השותפות של הנשים היהודיות בבניית העם והעולם ברוח היהדות, וגם לצורך חינוך הדור הבא. גם אני למדתי תורה לבד ובמסגרות שונות ומתוקף כך, למעשה, מתראינת אצלך.

"נכון שלא פעם הצורך הכלכלי מחייב נשים להיעדר מן הבית שעות רבות, אך השאלה היא סדר העדיפויות. גם אמא שלי, שהייתה חילונית ועבדה כמרפאה בעיסוק ולכן היה לה ברור שלבנותיה יהיה מקצוע, הייתה אומרת לנו שבשנים הראשונות עלינו להשתדל להישאר כמה שיותר עם הילד בבית – עד כמה שזה אפשרי כלכלית, חברתית ופסיכולוגית. יש מצבים משפחתיים רבים שזה לא אפשרי; אבל אפשר לשאוף לא לעבוד במשרה מלאה כשהילדים קטנים, או לעבוד במקצועות המאפשרים שהות רבה יותר בבית. זו תבונה שעברה בתוך הבתים מתוך רצון לשמור אותם. צריך לעבוד על עצמנו להיות קשובות לילדים ולהיות אתם בכל דרך אפשרית ובכל גיל, על פי ההסדר המשפחתי האפשרי, כמובן, לכל זוג ולכל משפחה.

"בדורות הקודמים, האימהות הייתה חלק מהרצף החברתי השבטי – הנשים גידלו את הילדים יחד, אפו את הלחם בתנור הקהילתי ויצאו לשדה יחד. החברה המערבית פיצלה – נתנה לכל אחת את מכונת הכביסה שלה ואת התנור שלה, ומשום כך מודל האימהות הפך באמריקה של שנות החמישים לסמל של בדידות וניכור של אישה בין ארבעה קירות. גם זה לא מתכון טוב לאימהות – בדידות שאין בה שום אתגר אינטלקטואלי, חברתי או כלכלי. אבל בין זה לבין מציאות שבה אימא כל היום בישיבות או בנסיעות ומגיעה מאוחר וחסרת סבלנות לילדים – יש עוד אפשרויות. בעיניי, אם לאמא אין זמן להיות עם ילדיה, זה הפסד קיומי בעבורה, בעבור ילדיה ובעבור האנושות כולה.

"אני רוצה להדגיש שאין כלל אחיד לכולן, אבל אני רוצה שאנשים יחשבו האם אנחנו בכלל חברה שרואה ערך באימהות הביולוגית והחינוכית. האם זה משהו שהאישה צריכה לעסוק בו ולבטא את עצמה דרכו, או שזה עוד משהו שצריך לעשות 'על הדרך', כשהעיקר הוא להיות פרופסור או מנהלת, קצינה או הייטקיסטית. אני ויתרתי על כל מיני הישגים מקצועיים כדי להיות בבית, ואין בי

שום תחושת פספוס, מכיוון שמצאתי מסלול מקצועי שמאפשר את השילוב הזה".

הפמיניסטיות ישאלו מדוע האישה צריכה לוותר ולא הגבר.

"כי אין תחליף לאימהות הנשית. זאת האמת. חוץ מזה, למה זה ויתור? למה זה לא משהו של שמחה, הנאה ועניין? האימהות היא לא אחת ממטלות הבית, היא דבר בעל ערך רוחני עצום בפני עצמו. כשמתווכחים מי צריך להיאלץ להישאר בבית, בעצם טוענים שאימהות היא דבר בזוי, ונגד זה אני מתקוממת. זה ערך בסיסי של האנושות, וגם היהדות רואה בזה ערך בסיסי של האנושות".

הטענה הפמיניסטית אומרת שהחברה בנויה באופן פטריארכלי כך שהגברים יתקדמו, בלי לקחת את הנשים בחשבון.

"החברה המערבית מעריצה סוג מסוים של בני אדם – האדם העובד, המשיג, הזוכה לכבוד ולכסף, ומקדמת אותו. בעיניי, זה לא האדם שהיהדות מעריכה. לא מודדים אדם לפי כמות הכסף, התארים והמאמרים, אלא לפי איך שהוא חונך את ילדיו, אילו יחסים יש בתוך משפחתו, איך הוא או היא קידמו את הערכים הללו בעולם.

"זו בדיוק הנקודה שבה הקול הפמיניסטי היה צריך להגיד – החברה המערבית הטכנולוגית והחומרנית היא חברה אנטי-נשית. הערכים הללו הם התבטלות של נשים בפני גברים, באצטלה של קידום נשים".

אבל קיימת גישה פמיניסטית שאומרת דברים כאלה – של קרול גיליגן, שכתבה על כך שלנשים יש 'קול שונה' ועליהן להביא אותו לשיח.

"אבל גיליגן חזרה בה מהטענה שלה", מפתיעה רמון. "הייתי בהרצאה שלה, והיא אמרה – 'אין דבר כזה קול נשי'. היה עליה לחץ גדול מאוד מכל הקבוצות הלהט"ביות. היא אמרה – 'כשדיברתי על קול נשי, זה פגע בהומוסקסואלים, אז אין כבר קול נשי'. זה מדהים. זה כמו לומר שאסור לדבר על הייחוד של התרבות היהודית כי זה פוגע באלו שאינם יהודים. אז אתה לא יכול לדבר על שום זהות שהיא, כי כל מה שתגיד יהיה פוגע ולכן פסול".

לא נכנעים למניפולציות הרגשיות

אז תגלי לנו, איך מצפצפים על התרבות השלטת?

"חיים את החיים על פי הערכים האמתיים של היהדות. צריך להגיד את הדברים בשפה חיובית ולא מתלהמת, שלא עושה דמוניזציה למי שאינו מסכים אתנו, אבל לשים את זה כל הזמן על השולחן: אני מחנכת להורות משותפת במסגרת נישואין של אבא ואמא. אני אישית מחנכת גם להליכה בדרך הערכים וההלכה

של העם היהודי ואומרת זאת בריש גלי. זה היעד היהודי, ואנשים צריכים לנסות להתקרב אליו כמה שיותר. אני מחנכת לכך שאמא תהיה מעורבת בחיי הילדים, ורצוי שגם האב, שגורש מהבית על ידי החברה הוורקוהולית (מכורה לעבודה, ר"א). זה בדיוק הסיפור של השותפות: כל אחד מאתנו צריך להיות אחראי להתפתחות הרוחנית והמקצועית שלו, אבל לא על חשבון המכלול שהוא המשפחה, והמשפחה היא העיקר.

"הרוב בחברה החילונית מסכים לעיקרון המשפחה המסורתית, ואנשים שותקים כי הם מפחדים. כאשר פרופ' סאמרוויל יצאה ב-2006 נגד נישואין חד-מיניים, בשל העובדה שילדים זקוקים לאם ואב ומאלצים אותם להיוולד לתוך ניסוי חברתי חסר-תקדים, היו הפגנות נוראיות של להט"בים. הם איימו לפגוע בה ודרשו לבטל פרס אקדמי שהייתה אמורה לקבל מאוניברסיטת טורונטו. זו דוגמה לאופן שבו האתוס הפוסט-מגדרי מאיים על חופש הביטוי, על חופש המחקר האקדמי וכמובן גם על חופש הדת.

"כמו שלפני מאתיים שנה, בהשפעת תנועת ההשכלה, היו יהודים שחשבו שאנחנו יכולים לוותר על הקשר בין העם היהודי לארץ ישראל ועל הערך של יישוב הארץ. קמו יהודים מכל התפוצות ומקבוצות רעיוניות שונות ואמרו 'על גופתנו המתה', ועלו לציון. אותו דבר גם עכשיו – אנחנו צריכים לא להתכופף ולא להתנצל. ברית בין איש ואישה היא ערך יסוד של העם היהודי. לא מוצא חן בעיניכם? חבל. עוד יגיע היום שבו תצטרפו אלינו".

"לפני מאתיים שנה היו יהודים שחשבו שאנחנו יכולים לוותר על הקשר בין העם היהודי לארץ ישראל. קמו יהודים מכל התפוצות ומקבוצות רעיוניות שונות ואמרו 'על גופתנו המתה', ועלו לציון. אותו דבר גם עכשיו – אנחנו צריכים לא להתכופף ולא להתנצל. ברית בין איש ואישה היא ערך יסוד של העם היהודי. לא מוצא חן בעיניכם? חבל. עוד יגיע היום שבו תצטרפו אלינו".

אנו צריכים לא להיכנע למניפולציה הרגשית של הסיפור האישי של אדם כזה או אחר, מדגישה רמון, אלא לראות את הנושא בפריזמה רחבה: "השאלה היא שאלה אידיאולוגית ולא ביולוגית. במחקרים שעשיתי גיליתי סיפורים על הומוסקסואלים, לסביות וטרנסג'נדרים ששינו את הנטייה המינית שלהם כשהבינו את הסיפור האידיאולוגי. הכרתי בעצמי אנשים שחיו כלהט"בים ואחרי זה כהטרסקסואלים. דווקא האידיאולוגיה הלהט"בית מסכימה עם העובדה שהמיניות של האדם היא נזילה, כפי שטוען הרמב"ם בסוף הלכות איסורי ביאה, ולאדם יש חופש בחירה איך לחיות.

"היהדות מציינת שהאדם חי על פי הערכים שלו ולכל אדם יש חופש בחירה בנוגע לאורח החיים, גם אם לכל אחד מאתנו יש הגבלה של חופש הבחירה בנוגע לכל מיני רגשות, ולא רק מיניים. זה הסיפור של התנ"ך ורוב האנושות

קיבלה אותו, לאחר שהבינה שמתן דרור לכל רגש ורגש יביא את העולם אל פי התהום".

חלק מהשיח הלהט"בי מנגן בדיוק על היחס לאדם הפרטי, בטענה שהתפיסה השמרנית לא מכילה את השונה.

"משום כך האמירה צריכה להיות: לנו יש ערך של מודל משפחה מסוים, ואנשים שרוצים להיות חלק מהציבור השמרני צריכים למצוא לעצמם מסלולים שהם יכולים לחיות אתם בתוך הערך הזה. הם יכולים לבחור להיות חלק מציבור שהתפרק מהערך הזה, אבל אם הם רוצים להיות חלק מהציבור השמרני, אז זה הערך.

"אני לא שופטת אותם. אני יודעת שזו התמודדות קשה, בעיקר בדורנו כששומעים מסרים הפוכים למסר הזה, וברמה הרגשית אני מקבלת כל אדם באשר הוא אדם, גם כאלו שיש לי עמם מחלוקת קשה. ברור שלא פשוט להם להתנהל עם מודל המשפחה המסורתי לאחר היסטוריה אנושית ארוכה ששיבשה אותו בדרכים שונות. גם לאנשים הטרוסקסואלים לא פשוט להתנהל עם המחויבות להורות ולנישואין. אבל לא בגלל זה יוצאים נגד הערך היהודי-אנושי היסודי הזה.

"אנחנו לא נתנצל על כך שאנחנו מחזיקים במערכת ערכים שבה האנושות החזיקה עד שניתנו בידיה המפתחות הטכנולוגיים שהיא לא יודעת מה לעשות בהם. אם האנושות תיתן לעצמה דרור, היא תשמיד את עצמה. אנחנו נמשיך להיות ילדי אברהם אבינו – כל העולם מעבר אחד, ואנחנו מהעבר השני".

יום האם ולא יום המפקדת

בבחירות האחרונות יצאו קריאות לא להצביע למפלגת הבית היהודי כי היא "הומופובית", ומאז נראה שהמפלגה מנסה להתנקות מהתדמית הזו. האם מפלגה תורנית לא אמורה להגיד אמירה ברורה גם בנושא הזה?

"אני לא נותנת ייעוץ למפלגות, אבל אני חושבת שכולם צריכים להגיד אמירה ברורה – ולא רק הבית היהודי – שערך הברית בין איש לאישה הוא מרכזי ביהדות, מהפרק הראשון בבראשית. בזה האמינו גם מייסדי המדינה ממפא"י וממפ"ם לפני שהטכנולוגיות הללו באו לעולם וגרמו לנו לחשוב שאנחנו יכולים לשנות סדרי עולם, בלי להכיר במחיר הכבד שיהיה לחברה שתיכנס להרפתקה הזו".

את יכולה לנסות לשרטט איך הדברים עתידים להתאזן?

"אני חושבת שלאמירה שלפיה אנחנו לא שותפים לניסוי החברתי-טכנולוגי שנוגד את ערכי היסוד של התורה תהיה תוצאה. ככל שיותר ויותר אנשים

יתנגדו לטוטליטריות הזו, ההתנגדות תהפוך לדבר מקובל יותר, ואנשים ירשו לעצמם לומר גם דברים שמי שמאזין לשטיפת המוח של כלי התקשורת ההמוניים היום לא שומע. אנשים יפחדו פחות, ויחיו את חייהם ויחנכו את ילדיהם לפי אמונתם.

"הנביאים וחז"ל אמרו שבהתחלת הגאולה יגידו על הטוב שהוא רע ולהפך. הם צפו את הטירוף. אבל אני חושבת כך רק בגלל שאני אדם מאמין. אילולא הייתה לי אמונה בקדוש ברוך הוא, הייתי חושבת שהאנושות בדרך לרסק את עצמה.

"יכול להיות שאפשר ליצור על בסיס ערך הברית שבין איש ואישה הבנה בין הדתות על הבסיס הזה. בארצות הברית יש סביב המאבק לשימור מבנה הנישואין המסורתי קואליציות מעניינות של מוסלמים, נוצרים ויהודים. לפחות בנקודה הזו, שהיא אנושית-כללית, יש לנו שותפות ערכים אתם".

ד"ר רמון חושבת שאסור לנו לוותר בכל מקום בו נסחפים בזרם העכור הזה. אם הצבא נותן תכניות מסוימות על אידיאולוגיה פוסט-מגדרית, אזי ראוי שייתן באותה מידה במה לתכניות על האידיאולוגיה וערך הברית בין איש ואישה בנישואין, רומזת רמון לתכניות הפרו-להט"ביות בצה"ל. "צריך לדרוש שהצבא יעשה זאת. או שהצבא לא יגיד כלום על מבנה המשפחה, זה גם בסדר. כך גם ביחס ליום האם, שהפך ליום המשפחה' - שאינה מכילה אב, אם וילדים היות שהמילה 'אם' נהיה מושג גזעני ופטריארכלי. בואו נצא נגד השיגעון הזה".

היא לא מאמינה שהדברים שמתרחשים בצבא מנותקים מהסחף האידיאולוגי הפוסט-מגדרי. "ההחלטה להכניס בנות לטנקים היא חלק מהאידיאולוגיה הזו, לגמרי. הצבא הוא חלק ממערכת גלובלית, והוא מרגיש מחויבות מודעת או לא מודעת לזרם הפוסט-מגדרי. משום כך הוא מרגיש מחויב להכניס נשים לתפקידי לחימה. הצבא היום צריך להוכיח שהוא נאור בשביל התמונות, כאילו מציאות שנשים הן לוחמות היא נאורות".

מי שיוצא נגד הצבא המעורבב נחשב פטריארכלי וחשוק.

"אין מנוס. זה חלק מהמחיר שאנו נדרשים לשלם כדי לעמוד על הערכים הללו. אבל מדוע שלא נראה את המחירים שאנו נדרשים לשלם כחלק מתרומתנו לעם?"

לימודי מגדר כשאינ מגדר

ד"ר רמון ממשיכה ללמד לימודי מגדר במכון שכטר, אף שדעותיה ממש לא מייצגות את המיינסטרים בתחום. "בלימודי מגדר יש היום הרבה השחתה", היא טוענת. "יש כניעה מוחלטת לאידיאולוגיה הפוסט-מגדרית".

אז על מה כן דנים היום בתוך לימודי המגדר?

"בלימודי מגדר אין היום מחלוקות, יש יישור קו. יש עוד תחומים כאלה באקדמיה – למשל, אסור לחלוק על כך שבני האדם גורמים להתחממות כדור הארץ. כך גם בלימודי מגדר: כל מחקר שהוא מהותני מבחינה פילוסופית, כלומר אומר שמשהו מאפיין נשים לעומת גברים, נחשב שנוי במחלוקת, זה כמובן סותר את הנחת היסוד של התחום הזה, שבא ללמוד על נשים שעשו היסטוריה. איך נחקור נשים אם לא ברור מי זו אישה ומה זו אישה?"

"האבסורד הוא שאותם אנשים שאומרים שאסור להגיד שגברים ונשים שונים זה מזה, טוענים בלהט שההומוסקסואלים שונים מההטרוסקסואלים. זאת, למרות שאין שום עדות מדעית חותכת לשוני ביולוגי בין אנשים בעלי נטיות שונות, ויש המון עדויות לשוני בין גברים ונשים".

ד"ר רמון ממשיכה ללמד גם את התיאוריות שהיא לא מסכימה להן, ומנסה להתמודד אתן. בראשן – עמדתה של ג'ודית באטלר, שאותה היא מכנה 'הכוהנת הגדולה של הטירוף'. "היא קיבלה המון פרסים, נחשבת פילוסופית חשובה ביותר", מספרת רמון. "באטלר הביאה לשיאים חדשים את הפוסט-מגדריות, והיא גם תומכת בזה שמדינת ישראל לא תתקיים כמדינה יהודית. וזה כאמור הולך יד ביד."

"הרעיון שלה פשוט: אין מהות לאישה או לגבר, הכול מופע חיצוני של מוסכמות אנושיות. אי אפשר לנהל עולם על פי באטלר. לדוגמה – איך תתנהל רפואה? האם גבר שמחליט שהוא אישה יכול לבוא לגינקולוג? לא בכדי היום במקוואות בארצות הברית טובלים גברים כנשים, ולא בכדי מכריחים בחורים בתיכון לקבל למלתחות שלהם בת שמחשיבה את עצמה בן, או שמריצים בן המחשיב את עצמו בת בתחרויות ספורט של בנות והוא מנצח, כמובן, וזוכה במלגות שמיועדות לבנות. אם אתה מתנגד – אתה נחשב גזען".

אבל החשש הגדול יותר שמביעה רמון הוא שבלי שאנחנו מודעים לכך לגמרי, על פי מה שראתה מניסיונה, התהליכים שעברה החברה הקונסרבטיבית בעבר מתרחשים היום גם בשולי האורתודוקסיה. "הפתיע אותי כמה קולות אולטרה-ליברליים ופוסט-מגדריים יש גם באורתודוקסיה", היא אומרת. "האנטי-מהותנות מרכזית כל כך בלימודי המגדר, שפמיניסטית שהיא אורתודוקסית באורחות חייה תהיה חייבת ליישר עם זה קו. בגלל זה אני ויתרתי בשלב מסוים, במידה רבה, על השתלבות בעולם האקדמי-פמיניסטי".

"יש פמיניסטיות אחרות שלא מגיעות מהעולם האקדמי אלא מהכיוון של בתי המדרש לנשים, והן כבר מביעות קול שהוא יותר אורתודוקסי אותנטי. ועדיין, בחלק מהכנסים הדתיים יש קולות מיליטנטיים שיוצאים נגד עצם הלגיטימיות של הרבנות הראשית ובתי הדין ובעד נשות הכותל – וזה סדר יום שמעולם לא הזדהיתי אתו, גם כקונסרבטיבית".

להכריע בין העולמות

אף על פי שד"ר רמון פחות פעילה בכנסים הפמיניסטיים, היא לא מתכוונת לתת לרוחות הפוסט-מגדריות להשתולל. "אם העולם ילך אחרי החזון הפוסט-מגדרי הזה, הדורות הבאים יסבלו מאוד", היא מזהירה. "את העניין הזה אני מוכנה לעצור בגופי."

"הדור שלנו עוד חי על אדי הדלק של השמרנות המסורתית של הדור הקודם, אבל אנחנו לא מנחילים את התובנות הללו לדור הבא. שום סיפור אישי של אדם לא צריך לעמוד בסתירה לערך הזה, ואם בכל זאת אנשים הולכים ראש בראש – אנחנו לא צריכים להיכנע".

איך המגמה יכולה להשתנות לדעתך?

"אני חושבת שבאיזשהו שלב אנשים ירגישו שלוקחים אותם לאט לאט למחוזות הטירוף, כמו שקרה עם הקומוניזם. אני גם חושבת שלא תהיה בררה, ובסופו של דבר העולם הליברלי יקבע שהאורתודוקסיה היא דבר לא לגיטימי, ואז אנשים יצטרכו להכריע בין העולמות."

"יהיו פה מחירים קשים בתוך המשפחות. בארצות הברית חלק מהאנשים שהיו מובילים בתחום הזה, מראשי התנועה הלהט"בית, התפכחו לפתע והחלו לצאת נגד האידיאולוגיה שהם קידמו לאורך שנים. בלי שום טיפול נפשי. זו הייתה הכרעה מוסרית רוחנית שלהם, וזה שינה להם את המשיכה."

"התכתבתי עם בחורה שחורה שהייתה עורכת של מגזין להט"בי לאנשים מהקהילה האפריקנית-אמריקנית. היא כתבה לי שבשלב מסוים הבינה שהמשיכה לא הייתה העיקר של הסיפור, ונהייתה דתייה נוצרית. באינטרנט יש עדויות על טרנסג'נדרים שחיו כמישהו מהמין ההפוך ואחרי שגילו את הא-ל חזרו למין הביולוגי שלהם."

"יש גבר אחד, שהוביל את המאבק הלהט"בי, שבשלב מסוים החליט שלא מתאים לו להיות חלק מהאידיאולוגיה הזו, הצטרף לכנסייה המורמונית וגם התחתן. הוא טוען שזה בזכות דודתו, שמאוד אהבה אותו וקיבלה אותו רגשית, ויחד עם זאת לא פחדה להדגיש בפניו כל הזמן שהיא לא מקבלת את דרך חייו. היה לי תלמיד יהודי בסטנפורד שהיה הומוסקסואל מוצהר, והיום הוא יהודי אורתודוקסי ובעד המשפחה המסורתית. בראיונות ובמאמרים אנשים כאלו מעידים שהם היו חלק מתנועה אידיאולוגית שנכנסה לבתי הספר ואמרה שצריך לחנך מחדש את הילדים".

את אומרת שהשיח האמתי הוא בכלל לא שיח של משיכות ונטיות, אלא של אידיאולוגיות שמתלבשות עליהן?

"מה שאדם עושה עם רגשותיו קשור לערכיו. אם אתה מאמין שהערך של הזיווג בין איש לאישה הוא דבר רע או חסר משמעות, אתה תנתב את חיך לפי זה. אדם מוצא את דרכו בתוך מערכת ערכית מסוימת".

עם זאת, ד"ר רמון מלמדת זכות על היריבים שלה בוויכוח. "אני רואה באנשים שמתווכחים אתי סוג של אנוסים אידיאולוגית. למי שמקבל את האידיאולוגיה הפוסט-מגדרית אין כל כך בחירה לחשוב אחרת.

"ברמה הרגשית, אנחנו חייבים לא לתת גט לחלקים האחרים של עמנו; מצד שני, אנחנו לא יכולים לתת למניפולציות הרגשיות האלה לעבוד עלינו. בגלל שאתה טוב ומכיל ולא רוצה לפגוע, מכניסים לך בדלת האחורית ערך שבסוף יפגע בך ובילדיך. לכן זה מצב קשה ורגיש כל כך, ומשפחות רבות נופלות לדילמות הללו.

"יותר מהכול, עלינו לעזור לאנשים ולנשים צעירים למצוא זה את זה ולשמור על הזיווג שלהם. כל ניסיון לפרק את האנושות מערך הברית בין איש ואישה לא יצלח בסופו של דבר. הוא יביא למלחמות בין עמים ובתוך עמים, ויהרוס משפחות יותר משיבנה משפחות. אבל אל דאגה, בסופו של דבר האנושות, למרות התחכום הטכנולוגי שלה, תחזור לערכיה הטבעיים".